

OPINII DESPRE CĂRȚI

În obiectiv:

ALEXANDRU SURDU

Pietre de poticnire, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2014, 180 p.

TRIUMFUL CĂII DUBLE: CARTE ȘI VIAȚĂ

NICOLAE GEORGESCU

Metafora pe care ne-o propune – ca motivație narativă, dar și ca motiv de reflecție asupra istoriei și gândirii umane în general – volumul de eseuri al lui Alexandru Surdu¹ are dublu înțeles. Pietrele foarte mari din Valea Sâmbetei, pe care noi nu putem, astăzi, să le urnim din loc ori să le escaladăm, au fost puse de uriași, cândva, ca semne, să le arate drumul spre o apă curată. Dinspre întemeietori, ori dinspre mit, asemenea repere sunt limpezi, clare; dinspre noi, însă, trăitori în alte timpuri și în alte dimensiuni, claritatea dispare, trebuie să le ocolim (dacă putem), nu mai înțelegem rostul – deși, iată, și noi putem ajunge la aceeași apă curată, dar fie după alte repere, fie din întâmplare. Și totuși, ne spune autorul, dacă te poticnești, dacă „te lovești” de ele, dacă te împiedici în ele – ai bucuria, chiar satisfacția interioară, de a pătrunde mesajul. Poți ajunge, așadar, la o apă curată și pe căile vechi, de poticneală – dar și din întâmplare ori prin repere noi.

Din această *Prefață* cu adânci semnificații filosofice ne reține atenția un amănunt: „Acesta este locul unde se-nchina la ceas de seară părintele precucios Arsenie Boca, mângâind pietrele de poticnire cu mâinile sale bătătorite de rucodelia zilnică, pentru a le da ceva din strălucirea de nestemate a gândurilor sale”. Cunoașterea prin iubire, prin re-cunoaștere, este preferată celei reci, experiențiale: acesta mi se pare a fi mesajul întregii cărți. Alexandru Surdu celebrează, în această carte, viața ideii; se

---

¹ Alexandru Surdu: *Pietre de poticnire*, Editura Ardealul, 2014

poate spune și coborârea în viață a ideii. Nu enunță, nu definește, nu demonstrează: urmărește firele, creșterile, curgerile; se poticnește în trecut ca în viața însăși, adică se lasă atins, se împiedică de bunăvoie mângâind piedica oarecum ca acel călugăr precucernic *cu mâinile bătătorite de rucodelia zilnică*. Este un mod de a accepta misterul ca-n poezia lui Lucian Blaga: iubindu-l. Temele sale sunt Brâncoveanu, Cantemir, Eminescu, Bacovia, Spiru Haret, Noica, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu: viețile și morțile acestora îl interesează, după ce face regal panoplia fiecăruia și-i fixează crugul ideilor. Ideea a găsit-o după ani de zile de studiu adâncit – acum și aici doar o pune în ramă cizelată și se odihnește refăcând curgerea vieții de sub ea.

Cartea are însă și abordări de ordin general, cum este aceea despre istoria scrisului, unde se reverberează ideea din prefață. Există, ne spune Alexandru Surdu, și calculatorul modern, cu facilitățile sale, dar și posibilitatea general umană de a scrie: putem lua lucrurile de-a gata, un text deja aranjat mecanic – sau putem urmări fazele organizării acestui text, fascinanta devenire a scrisului de la înșiruire de litere la ordonare de idei. Metafora din „Legenda Sfintei Duminici”, primul text scris în limba română (în Manuscrisul de la Ieud), vorbește, într-adevăr, de o piatră căzută din cer, în fața unei biserici, pe care nimeni nu putea s-o ridice, iar după o slujbă făcută cu mare fast, chiar de către Patriarh, „piatra s-a deschis și din ea au ieșit niște scripturi, în care se spunea că cine a avut puterea și credința de a desface această piatră să știe că este un semn de la Bunul Dumnezeu, ca să cinstească de acum înainte ziua Sfintei Duminici” (p. 19) – și astfel s-a instituit sărbătoarea creștină: „de atunci și până în zilele noastre în fiecare duminică îi vezi /pe creștini/ în fiecare duminică pe ulițele satelor (...) mergând în pâlcuri spre bisericile lor.” Iată diferența: „piatra de poticnire” este roditoare, instituie, creează un obicei, mută credința din om în lume, află calea; pe când lucrul de-a gata, calculatorul așadar, dă numai funcția, exercițiul extern. În fond, ne aflăm în miezul ideii din „Oul dogmatic” de Ion Barbu: „E dat acestui trist norod / Și oul sterp ca de mâncare / Dar viul ou, la vârf cu plod / Făcut e să-l privim în soare!”. Sau, mai jos în timp, în ideea celor două căi spre Mecca din „Noaptea de Decembrie” de Al. Macedonski. Sunt, desigur, tipare românești (și universale); cu înțelepciune, însă, Alexandru Surdu nu disprețuiește a doua cale, n-o trece în derizoriu; da, ne spune autorul, e bine și așa, e bun și calculatorul („ca de mâncare”) – dar iată ce frumos e așa, cât de profitabilă este calea cunoașterii prin adâncire în subiect, prin poticnire – și, repet, cât este de rodnică, pentru că la orice pas găsești lucruri noi, noutatea se naște din noutate și deschide o cale către viața ca ritual, viața cu scop în credință, în sfințenie.

Despre *Pietre de poticnire* se poate spune și că este o carte de evocări; în acest caz însă, cititorul trebuie avertizat că sunt pasaje lungi care se pot citi ritmat, ca *Memorialele* lui Pârvan – și trebuie avertizat a doua oară: ca și în cazul lui Pârvan, exactitățile lui Alexandru Surdu privind operele, în general ideile – se conjugă cu omeneasca sa iubire față de viețile acestea. Autorul a găsit singur calea către apa cea curată a ideii – dar vrea să zăbovească în fața pietrelor de poticnire ce însemnează viețile – ale noastre, dar și ale neamului în general, să stea lângă ele și să le mângâie până ce le înțelege mesajul, ca să-și sporească iubirea. Este o carte pentru tineri, arătându-le cum se completează știința cu trăirea, îndemnându-i să facă această experiență.